

**Қ. ЖҰБАНОВ АТЫНДАҒЫ
АҚТӨБЕ Өңірлік университеті**

ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

«Ыбырай Алтынсарин – ағартушы, педагог»

библиографиялық көрсеткіш

Ақтөбе – 2021

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті

Ғылыми кітапхана

**Ақпараттық - библиографиялық үрдістерді
автоматтандыру бөлімі**

«Ыбырай Алтынсарин – ағартушы, педагог»

библиографиялық көрсеткіш

Ақтөбе – 2021

ӘОЖ 821
КБЖ 84(5Қаз)
А 38

Ы.Алтынсариннің 180 жылдық мерейтойына арналған библиографиялық көрсеткіш / бас. жауапты Мазылбекова И.У., құраст.: Шаншарова Г.И. – Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің ғылыми кітапханасы. 2021. – 26 бет.

АЛҒЫ СӨЗ

2021 жылдың айтулы даталарының бірі – ұлт ұстазы, қазақ балалар әдебиетінің атасы Ыбырай Алтынсариннің туғанына биыл 180 жыл.

Жазушы, этнограф, публицист, қоғам қайраткері Ы. Алтынсарин – қазақ жазба әдебиетінің негізін қалаған тұлғалардың бірі, алғашқы қазақ оқулықтарының авторы.

Қазақ халқының тарихында есімі алтын әріптермен жазылған тұлғаның еліне қосқан үлесі тау теңіз. Ғылым мен білімге бар ғұмырын арнаған жазушының үні тарихтың шаң басқан беттерінде ойып тұрып орын алған.

Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен туындылары және шығармашылығы жайлы мәліметтерді жинап биобиблиографиялық көрсеткіште әдебиеттер тізімі ұсынылды.

Көрсеткіште Ы.Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығы жайындағы материалдар енгізілді. Мұнда ақын шығармасын зерттеуге арналған еңбектер және ақынның өмірі мен шығармашылығы жайындағы жалпы әдебиеттер, естеліктер мен көркем туындылардың әдебиеттер тізімі берілген.

Көрсеткіштегі мәлімет хронологиялық тәртіппен орналасқан, ал әр жыл көлемінде – алфавит бойынша берілген.

Биобиблиографиялық көрсеткіш университет студенттеріне, магистранттарға, аспирантар мен оқытушыларға арналған.

*Бір құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық!
(Ы.Алтынсарин)*

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ

Ыбырай Алтынсарин - қазақтың аса көрнекті ағартушысы, ақын, жазушы, этнограф, фольклоршы және қоғам қайраткері. Оның шын аты - Ибраһим. Ол Орта жүздің қыпшақ тайпасынан шыққан. 1841 жылы 20 қазанда қазіргі Қостанай облысы Затоболск ауданында дүниеге келген.

Алтынсариннің әкесі сауаты аз, еңбекқор шаруа болған. Оның анасы Айман (кейбір деректер бойынша Аймен) Арғын руынан Шеген есімді бишінің қызы болған. Ол сауатты адам, көптеген халық ертегілері мен әндерін білетін. Ибраһимнің анасы оған ерте жастан халық ертегілері мен әндерін үйреткен.

1850 жылы далада үлкен билікке ие болған Балғожа Ыбырайды Орынбор шекаралық комиссиясы жанынан ашылған мектепке ауыстырылды. Елді орыс тілді адамдар басқарады деп сенген Балғожа немересі арқылы елді ұстап тұруға ниет білдірді. Жақында ашылған мектепте 30 бала оқыды, оның ішінде 9 жасар Ыбырайда бар еді.

Алтынсарин бүкіл өмірін туған халқына арнады. «Қазақ халқы өз-өзін білімге құштар екенін көрсетеді», - деп жазды. Алтынсарин бүкіл өмірін туған халқына арнады. «Қазақ халқы өз-өзін білімге құштар екенін көрсетеді», - деп жазды

Алтынсарин орыс халқы мен қазақ халқының достығына сенімді қолдаушы болды. Ол орыс демократиялық насихаттады, орыстың педагог-жазушылары К.Д.Ушинскийдің, Л.Н.Толстойдың тәжірибесін пайдаланды.

Алтынсарин ағартушы ретінде білімге табынған және білімнің қоғамды, әрбір жеке тұлғаны дамытудағы күшіне сенген

Ы.Алтынсариннің әдеби қызметін бақылаған замандастары, оның еңбектерінің қаншалықты халықтың қажеттігіне жарайтындығын көзі тірісінде бағалаған.

Ол кезде Ресей үкіметі жергілікті әкімшіліктер үшін қазақстандық қызметкерлерді осындай мектептер арқылы оқытуға ниеттенген болатын.

Оқушыларды отарлық саясат рухында тәрбиелеу керек болды. Алайда, Ыбырай ерте жастан мектеп жүйесінде қалмай, әлемдік және орыс әдебиетінің классиктерін өз бетінше оқыды. 1857 жылдан 1859 жылға дейін орта мектепті бітіргеннен кейін атасы Балғожа бидің хатшысы болды.

Кейін оны Кіші аудармашы ретінде Орынбор облысының әкімшілігіне ауыстырды. 1860 жылы Орынбордан Торғайға көшіп, мұғалім болды. 1864 жылы ол қазақ балаларына арналған алғашқы мектеп ашты. Мұнда оның білім беру және педагогикалық қызметі басталады.

Ы. Алтынсарин орыс, араб және татар тілдерін еркін меңгерген және халықты ағартуды армандаған. Ол кезде қазақ балаларына мектеп ашу өте қиын болатын. Дегенмен, 1864 жылдың қаңтарында Ыбырайдың тікелей қатысуымен алғашқы қазақ мектебі ашылды.

Ыбырай қазақ даласында бірінші болып қыздарға білім берді. 1887 жылы ол Бірғызда қыздарға арналған мектеп-интернат ашты. Қыздар мектебін ұйымдастыру-бұл тұрғыда ұлы ұстаздың үлкен жетістігі.

1891 жылы Ағартушы қайтыс болғаннан кейін Торғайда, 1893 жылы Қостанайда, 1895 жылы Қарабұтақта және 1896 жылы Ақтөбеде әйелдер мектебін ашуға рұқсат етілді. Құжаттарға сәйкес, бұл да Ы. Алтынсариннің ізденістерінің нәтижесі екендігі дәлелденді.

Ы. Алтынсарин тәрбие жұмысының ең озық әдістерін пайдалана отырып, балаларды ана тілінде оқытуға ерекше назар аударды. Сондықтан ол "қазақ хрестоматиясы" оқулығын және "қазақтарды орыс тіліне оқытуға арналған бастапқы оқулық" дидактикалық құралын жазды.

1879 жылы жарық көрген "қазақ хрестоматиясы": біріншісі - әртүрлі орыс тілді оқырмандардан, негізінен" Полсон оқырманынан " балалардың өмірі туралы әңгімелер; екіншісі - әртүрлі жастағы адамдардың өмірі туралы әңгімелер; үшіншісі-қазақ әншілерінің өлеңдерінен үзінділер; төртіншісі-қазақ мақал-мәтелдері сияқты төрт бөлімнен тұрады.

Ыбырай Алтынсарин көзі тірісінде «Қырғыз хрестоматиясы» кітабының екінші бөлімін жазған. Өкінішке қарай, бұл шығарма әр түрлі себептерге байланысты баспадан уақытында жарық көрмеді. Ұлы

педагог қайтыс болғаннан кейін қолжазба із-түссіз жоғалып кеткен. Қазір Ресей, ТМД елдері мұрағаттары мен кітапханаларына хабарласу, құнды қолжазбаны іздестіру, ғылыми-зерттеу жұмыстары жүруде

«Қырғыз хрестоматиясының» жастарға дұрыс тәрбие беру және олардың дүниетанымдық көзқарасын кеңейту үшін қазірдің өзінде де мәні зор. Сондықтан да бұл оқулық ұзақ жылдар бойы талай рет басылып, мектеп оқушыларына ұсынылып келеді.

Бірінші қазақ педагогі Ыбырай Алтынсарин екі негізгі мақсат қойды: біріншісі - мектеп ашу, балаларды оқыту және жалпы халықты ағарту; екіншісі-халықтың санасын жаңаға бейімдеу бойынша ағарту жұмысы.

Ы.Алтынсарин осы екі мақсатқа жету үшін ең қиын жағдайда жұмыс істеді. Көптеген кедергілер болды. Жалған мәлімдемелердің қанша түрі табылды:"жала жапты, сажу жақсы көрді". Бірақ ол берілмеді. Ол болашаққа ерекше оптимизммен қарады. Ол өз армандарын орындай алмаса да, болашақта жастар оларды жүзеге асыратынын білді.

Ыбырай Алтынсарыұлының әдеби жетістіктері тек қана ақындықпен, жазушылықпен, аудармашылықпен шектеліп қоймаған. Оның публицистикалық мақалаларының да маңызы орасан зор.

Зерттеушілер бұларды үш топқа бөледі: а) хаттары; ә) экономикалық, саяси-әлеуметтік тақырыптарға жазып, «Оренбургский листок» газетіне бастырған мақалалары; б) этнографиялық тақырыпқа жазған очерктері.

Ы.Алтынсарин өз хаттары арқылы айналасында орын алып жатқан жайттар мен қоршаған ортаға деген көзқарасын,

сондай-ақ туған халқының келешегі туралы ой-арманын білдіріп отырды. Ағартушының мазмұны аса терең қай хаты да оңай оқылады. Әрбір хат ойыңа ой қосып, сол кездегі қоғам өмірінен сыр тартады.

Ыбырай Алтынсарин қазақ жастарын оқуға, ізгілікті, мейірімді, еңбеккер, еңбеккер болуға, өз халқын сүйеге, бір сөзбен айтқанда, "ер адам" құрметті атағын ақтай білуге шақырды. Ол бұл міндеттерді жастар ерте жастан дұрыс тәрбиеленген жағдайда ғана орындауға болатындығын түсінді. Сондықтан Ыбырай осы мақсатқа өзінің оқытушылық, поэзиялық, жазушылық және аударма жұмыстарын арнады.

ЫБЫРАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ НАҚЫЛ СӨЗДЕР.

Жалпы нақыл сөз дегеніміз – қысқаша мазмұнды, терең ойлар айтылатын ұлағатты сөз. Білуімше, оны жай адамдар айта бермейді. Оны көбіне ұлы тұлғалар, халқына үлгі бола білген ұлағаттылар айтады. Ыбырай да бүкіл қазақ даласына үлгі бола білген адам. Қазақ даласындағы білімнің көзін ашқан адамның айтып кеткен нақыл сөздері өнегелі, тәрбиелік мәні, өмірлік мазмұны бар болса керек. Еңбекке баулитын әңгімелері: «Өрмекші, құмырсақ, қарлығаш», «Сәттемір хан», «Атымтай Жомарт», «Әке мен бала». Адамгершілікке баулитын әңгімелері: «Мейірімді бала», «Аурудан аяған күштірек», «Алтын шекілдеуік», «Әдеп». Тәрбиеге баулитын әңгімелері: «Бақша ағаштары», «Талаптың пайдасы», «Тышқанның өсиеті», «Зеректік».

Зерттей келе мен Ыбырайдың айтқан нақыл сөздерін былай топтастырдым: еңбек тақырыбындағы; адамгершілік туралы; оқу-ғылымға шақыру; мұғалімдер туралы.

Еңбек тақырыбында:

Еңбекпен табылған тамақ тәтті әрі сіңімді болады.

Аз жұмысты қиынсынсаң – көп жұмысқа тап боласың.
Азға қанағат қылмасаң – көптен құр қаласың.

«Еңбекпен табылған дәм тәтті»

Байлық – қанағат пен еңбекте.

Адамгершілік туралы:

Алдына келсе, әділдігіңді аяма.

Қашанда бір істі істегіңіз келсе, ол іске әуелі ақылыңызды, одан соң қолыңызды жұмылдырыңыз, егер де ақылыңыз дұрыстаса, көзіңіз көріп, жөнін тауып мақұл көрсе, тіліңіз бен қолыңызға серік беріңіз.

Жақсы ой мен жақсы сөз – жақсы істерге жетелейді.

Әр нәрсенің сыртына қызықпа, асылы ішінде.

Бағу – қағуда көп мағына бар.

Оқу-ғылымға шақыру:

Өнер, білім — бәрі де оқуменен табылған.

«Кел, балалар, оқылық!»

Мұғалімдер туралы:

Егер балалар бірдемені түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәлауға тиісті емес, оларға түсіндіре алмай отырған өзін кінәлауға тиіс.

Мен үшін жақсы мұғалім бәрінен де артық, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі.

Қазақ тілі туралы:

Қазақтың тілі соншалықты мол. Қазақтың тіліменен қандай кітап болса да жазуға болады. Қазақ тілі мұншалықты жатық әм анық болар еді, егер де біздіңқазақтар аңғарып, бөтен тіл араластырмастан ілгері бастырып сөйлесе.

Ыбырай шығармаларындағы түйінді ойлар, бұл күндері оқу, білім, еңбек салаларында еркін қолдануға арналған қанатты сөздерге айналған. Әр шығарма барысындағы өміршең оқиғалар түйіні Алтынсарин шығармаларында түйінді идеялармен берілген құнды идеяларға арналған.

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН ТУРАЛЫ ОЙ-ПІКІРЛЕР

Мұхтар ӘУЕЗОВ:

«Ыбырай орыстың мәдениет мектебін танымаса, Ушинский бастаған педагогикалық жаңалықтарды білмесе, орыстың адамгершіл, прогрессшіл классикалық әдебиетінің нәрінен қорек алмаса, Ыбырай болмас еді... Ыбырай да сол бір бағытта болумен қатар, өмірі, еңбек еткен ортасы, әлеуметтік-қоғамдық қайраты, әрекеті жөнінде Шоқанға да, Абайға да ұқсамайды. Ыбырай жаңағы екеуінің де ісін өз өмірінде еңбегіне түйістіріп, қоса білді. Сөйтіп, ол екеуі де істеген тың тарихтың ұзақ өрісі бар, зор келешегі бар істердің үлгісін өз қолымен орнатты. Әрі ол жаңа үлгідегі ақын, әрі сол кездегі Ресейде

батыл жаңалық жасап, «бұратана» елдер үшін тың үлгідегі мектеп ашушы. Қазақтың ең алғашқы мәдениетті мектебін жасаумен қатар, жазушылық пен оқытушылықты ол аса шебер өнерлі түрде қабыстырушы»

Сәбит МҰҚАНОВ:

«Ең алдымен, қазақ балаларына арналған мектептер үшін орыс алфавитінің негізінде Ыбырай қазақтың бірінші алфавитін жасады. Онымен ғана қанағаттанбай, сол мектептеріне арнап оқулықтар құрастырды. Осы ісінің үстінде оның жақсы әдебиетші және талантты жазушы екендігі де көрініп қалды».

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

1950

1. Сыдықов Ә.С.

Ы. Алтынсаринның педагогикалық пікірлері және ағартушылық қызметі / Ә.С. Сыдықов.: Учпедгиз Каз. ССРСР, 1950. - 185 бет.

1965

2. Дербісәлин Ә.

Ыбырай Алтынсарин: Өмірі мен қызметі туралы / Ә. Дербісәлин. - Алматы: Қазақстан, 1965. - 226 б.

1972

3. Хұсаинов Ш.

Үкілі Ыбырай: пьесалар / Ш. Хұсаинов. - Алматы: Жазушы, 1972. - 318 б.

1975

4. Алтынсарин И.

Собрание сочинений в трех томах: Том 1. / И. Алтынсарин. - АлмаАта: Наука, 1975. - 352 с.

1976

5. Алтынсарин И.А.

Собрание сочинений в трех томах / И.А. Алтынсарин. - Алматы: Наука, 1976. - 423 с. : граф., рис., табл.

1978

6. Алтынсарин И.

Собрание сочинений в трех томах: Том 3. / И. Алтынсарин. - Алма-Аты: Наука, 1978. - 352 с.

1979

7. История казахской литературы. В 3-х томах. Т.2.

Дореволюционная казахская литература / ред. И. Т. Дюсенбаев. - Алматы: Наука, 1979. - 339 с.

1980

8. Алтынсарин Ы.

Әңгімелер: / Ы. Алтынсарин; Құраст.: К.Нурмаханова. - Алматы: Мектеп, 1980. - 102 бет. - (Мектеп кітапханасы)

9. Алтынсарин Ы.

Әңгімелер / Ы. Алтынсарин. - Алматы: Мектеп, 1980. - 101 с.

1984

10. Бес ғасыр жырлайды: XV ғасырдан XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын - жырауларының шығармалары. Үш томдық.Т.2 / Құраст. М. Байділдаев, М.Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1984. - 336 бет. - (ҚазССР ғылым академиясы М.О.Әуезов атындағы әдебиет және өнер институты)

11. Джумагулов К.Т.

Ибрай Алтынсарин и развитие культуры казахского народа: научно-популярная литература / К.Т. Джумагулов. - Алма-Ата: Казахстан, 1984. - 204 с

1988

12. Ламашев Ә.

Ыбырай Алтынсарин және оның орыс достары мен ізбасарлары: тарихи очерктер / Ә. Ламашев. - Алматы: Қазақстан, 1988. - 184 б.

13. Ғабдуллин Б.

Шоқан, Ыбырай және Абай дін туралы (шаманизм, ислам, атеизм, деизм, антиклерикализм / Б. Ғабдуллин. - Алматы: Қазақстан, 1988. - 104 б.

14. Алтынсарин Ы.

Таза бұлақ: Өлеңдер, әңгімелер, хаттар / Ы. Алтынсарин . - Алматы: Жазушы, 1988. - 320 бет.

1989

15. Бес ғасыр жырлайды. 2томдық. 1-том: XV ғасырдан XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын-жырауларының шығармалары. - Алматы: Жазушы, 1989. - 496 бет.

16. Бес ғасыр жырлайды. 15 ғасырдан 20 ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын-жыраулардың шығармалары 2-том: поэзия / Құраст. М.Байділдаев, М.Мағауин . - Алматы: Жазушы, 1989. - 496 бет. - (Қазақ ССР ғылым академиясы М.О.Әуезов атындағы әдебиет және өнер институты)

1991

17. Ламашев Ә.

Ыбырай Алтынсарин: семинарий / Ә. Ламашев. - Алматы: Ана тілі, 1991. - 120 бет.

18. Ыбырай Алтынсарин тағлымы: әдеби-сын мақалалар мен зерттеулер / А.Б. Меледин, Ю.И. Журба, В.Г. Анцев. - Алматы: Жазушы, 1991. - 384 б.

19. Алтынсарин Ы.

Мұсылманшылықтың тұтқасы: Шариат-ул-ислам / Дайындаған Сейдімбеков А. - Алматы: Қаламгер, 1991. - 80 бет.

20. Алтынсарин Ы.

Өнер-білім бар жұрттар: өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар және естеліктер / Ы. Алтынсарин. - Алматы: Жалын, 1991. - 240 бет.

21. Алтынсариннің таңдамалы педагогикалық мұралары: педагогика ғалымдарының Ы.Алтынсарин атындағы ғылыми-зерттеу институты. - Алматы: Рауан, 1991. - 200 б.

22. "Ы.Алтынсариннің педагогикалық мұрасы және қазіргі кездегі этномәдени білім мен тәрбие беру мәселелері (170 жылдығына орай)" тақырыбындағы республикалық ғылыми - тәжірибелік конференция материалдары: Ел тәуелсіздігінің 20 жылдығына орай. - 2011. - 596 б.

1994

23. Алтынсарин Ы.

Таңдамалы шығармалары / Ы. Алтынсарин. - Алматы: Ғылым, 1994. - 288 бет.

1996

24. Исаев С.

Қазақ әдеби тілінің тарихы: Оқулық / С. Исаев . - Алматы: Ана тілі, 1996. - 304 б. - Библиогр.: с.299.

25. Сегізбаев О.А.

Казахская философия 15-начала 20 века: историческая литература / О.А. Сегизбаев. - Алматы: Гылым, 1996. - 472 с.

1998

26. Қалижанұлы У.

Қазақ әдебиетіндегі діни-ағартушылық ағым: / У. Қалижанұлы. - Алматы: Білім, 1998. - 255 бет.

2003

27. Сейфуллин С.

Аққудың айрылуы: Өлендер мен поэма, әңгімелер мен повесть / С. Сейфуллин . - Алматы: Атамұра, 2003. - 224 бет.

28. Алтынсарин Ы.

Қазақ хрестоматиясы / Ы. Алтынсарин. - Алматы: Білім, 2003. - 112 б.

2007

29. Алтынсарин Ы.

Этнографиялық очерктер және ауыз әдебиет үлгілері. Этнографические очерки и образцы устного творчества. Т.13. / Ы. Алтынсарин. - Алматы: "Алтын кітап", 2007. - 166 с. : 2-е изд. доп. - (Библиотека казахской этнографии)

30. Ыбырай Алтынсарин. Шәкәрім Құдайбердіұлы: / Бас ред. Б.Аяған. Құраст.: Р.Башарұлы, С.Ізтілеуова. Екі тілде. - Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2007. - 632 бет.

2008

31. Калиев С.

Ыбырай Алтынсарин және Ахмет Байтұрсынов / С. Калиев // Білім-Образование. - 2008. - №2. - С. 53-58

32. Алтынсарин Ы.

Таза бұлақ: Өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар / Ы. Алтынсарин. - Алматы: Раритет, 2008. - 208 бет. - (Балалар әдебиеті)

33. Жаһандану жағдайында ұлттық білім беру жүйесінің даму мәселелері. Развитие национальной системы образования в условиях глобализации: Алтынсарин оқулары. Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы 20-21 қазан. - : Ы. Алтынсарин атындағы ҰББА, 2008. - 280 б.

2009

34. Тәжіғалиева С.О.

Ә.Дербісәлиннің Ыбырай Алтынсарин шығармашылығы туралы / С. Тәжіғалиева // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институтының хабаршысы-Вестник Актюбинского государственного педагогического института. - 2009. - №3. - С. 88-90

35. Каумбаева С.

Учитель, перед именем твоим... / С. Каумбаева // Актюбинский вестник. - 2009. - 26 февраля.

2010

36. Оспанұлы С.

Ыбырай Алтынсарин және "Оренбургский листок" газеті. / С. Оспанұлы // Жаңа Сарыарқа. - 2010. - №4-. 58-61б.

37. Сүлейменова А.Ө.

Білім беруді ізгілендірудегі Ыбырай дәстүрі. / А.Ө. Сүлейменова // Педагогика мәселелері-Вопросы педагогики. - 2010. - №4-. 4-8б.

38. Қазақ әдебиеті: Хрестоматия: жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математика бағытындағы 10-сыныбына арналған оқу құралы / ст. Қ. Алпысбаев. - Алматы: Мектеп, 2010. - 336 бет.

2011

39. Айталы А.

Ыбырайдың заманы мен амалы / А. Айталы // Ақтөбе газеті. - 2011. - №133-134

40. Жұбаныш А.

Ыбырай Алтынсарин және қазіргі қоғам / А. Жұбаныш // Ақтөбе газеті. - 2011. - №133-134. - С. 12 б.

41. Мақпырұлы С.

Қазақ әдебиеті: оқулық: 1 бөлім / С. Мақпырұлы. - 2-ші басылым. - Алматы: Фолиант, 2011. - 192 бет.

42. 28 қазан 2011 жыл Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған "Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасы және қазіргі кездегі этномәдени білім мен тәрбие беру мәселелері (170 жылдығына орай)" Материалдары. Материалы республиканской научно-практической конференции "Педагогическое наследие И. Алтынсарина и проблемы современного этнокультурного образования и воспитания (к 170 -летию со дня рождения), посвященной 20-летию Независимости Казахстана .28 октября 2011 года. - Ақтөбе: Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институты, 2011. - 596 с

43. Бижанова Ғ.

Ы.Алтынсарин көрегендігі - тұлғаның қалыптасуын болашаққа бағыттауы. / Ғ. Бижанова // Қазақстан мектебі. - 2011. - №2-. 23-27б.

44. Халитова И

Ы.Алтынсариннің еңбек және имандылық тәрбиесі туралы пікірінің сабақтастығы. / И Халитова // Ұлт тағылымы. - 2011. - №1-. 21-24б.

45. Қиюбек А.

XIX ғасырдың II жартысы - XX ғасырдың басындағы Ақтөбе облысындағы халықтық білім берудің дамуы / А. Қиюбек // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институты магистранттарының Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған ғылыми конференция материалдарының жинағы. - 2011. - С. 90-95 бет

2012

46. Айталы А.

Қазақты білім бұлағынан сусындырған (Ы. Алтынсаринның 170 жылдығына орай) / А. Айталы // Ұлттық тәрбие. - 2012. - Ст. №1(9). -44-48 бет.

47. Ыбырай Алтынсариннің қазақ әдебиеті тарихындағы ролі / Г. Ә. Бимағамбетова, Ж. Жанұзақова [и др.] // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институтының хабаршысы - Вестник Актюбинского государственного педагогического института. - 2012. - Ст. №1. -71-74 бет.

48. Ыбырай Алтынсариннің қазақ әдебиеті тарихындағы ролі / Г. Ә. Бимағамбетова, Ж. Жанұзақова [и др.] // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институтының хабаршысы - Вестник Актюбинского государственного педагогического института. - 2012. - Ст. №1. -71-74 бет

2013

49. Сейтқалиева Н.Қ.

Балалар әдебиетінің атасы - Ыбырай / Н. Қ. Сейтқалиева // Әдебиет Қазақстан мектебінде. - 2013. - №5(41). - 17-20б.

50. Хилимончик Н.А.

Воспитательное значение сказок И. Алтынсарина : (К 172-й годовщине со дня рождения И.Алтынсарина / Н. А. Хилимончик // Открытая школа. - 2013. - №8. - С. 62-64.

2015

51. Оспанұлы С.

Ы. Алтынсарин - сыншы-ғалым / С. Оспанұлы // Білім. Образование. - 2015. - №: 4. - с. 87.

2016

52. Асипова Н.А.

Жизнестойкость педагогических идей и деятельности И.Алтынсарина / Н.А. Асипова // Білім. Образование. - 2016. - №: 3. - 27. с.

53. Жылбаев Ж.О.

Ұлы ұстаз тағылымы / Ж. О. Жылбаев // Білім. Образование. - 2016. - №: 3. - 7. бет.

54. Оспанұлы С.

Ыбырай Алтынсарин бейнесі / С. Оспанұлы // Білім. Образование. - 2016. - №: 1. - 85. бет.

55. Калкеева К.Р.

Ибрай Алтынсарин - основоположник национальной парадигмы образования / К. Р. Калкеева // Білім. Образование. - 2016. - №: 3. - 39. с.

56. Оспанұлы С.

Қазақ хрестоматиясы қалай жазылды?* / С. Оспанұлы // Білім. Образование. - 2016. - №: 3. - 45. с.

2017

57. Орманов Қ.

Ыбырай және ислам діні / Қ. Орманов // Ақиқат. - 2017. - № : 11. - 59. бет.

58. Құлназарова Г.

Суреттің тарихи ізі: Ұлы ағартушы Ыбырай Алтынсариннің 175 жылдығына арналады / Г. Құлназарова // Дәстүр. - 2017. - №: 1 = қаңтар-ақпан. - бет. 36-37.

2018

59. Құрмашқызы Ә.

Ұлттық әдеби тіл және Ыбырай Алтынсарин: Монография / Ә. Құрмашқызы. - Алматы: ССК, 2018. - 124 бет.

2019

60. Кемелхан Д.Ж.

Қазақ әдебиеті: Оқу құралы / Д.Ж. Кемелхан, Ү.Ш. Ахбанбетова, Е.Қ. Сәлім. - Қарағанды: АҚНҰР баспасы, 2019. - 278 бет.

2020

61. Қорғанбаева И.

Ыбырай Алтынсарин мектептерінің маңызы / И. Қорғанбаева // Үш таған. - 2020. - №: 12 = желтоқсан. - бет. 18-19.

2021

62. Жәмбек С.Н.

XIX ғасырдағы қазақ әдебиеті: Оқу құралы / С.Н. Жәмбек, Г.С. Бөкен. - Алматы: CyberSmith, 2021. - 144 бет.

63. Айталы А.

Ұлы ағартушы / А. Айталы // Егемен Қазақстан. - 2021. - №: 110 = 14 маусым. - бет. 13.

64. Есенжол А.

Ұлы ұстаз ұлағаты / А. Есенжол // Егемен Қазақстан. - 2021. - №: 77 = 26 сәуір. - бет. 11.

65. Негимов С.

Ұлттың ұлы ұстазы / С. Негимов // Егемен Қазақстан. - 2021. - №: 73 = 20 сәуір. - бет. 11.

66. Әбілқасымов Б.

Ыбырай мұраларына көбірек көңіл бөлінсе... / Б. Әбілқасымов // Жалын. - 2021. - №: 4. - бет. 39-46.

67. Смағұл Ж.

Алтынсарин және ұлттық әдеби мұра / Ж. Смағұл // Егемен Қазақстан. - 2021. - №: 102 = 2 маусым. - бет. 11.

68. Сүтжанов С.

Алтынсарин тағылымы / С. Сүтжанов // Ақиқат. - 2021. - №: 12 = желтоқсан. - бет. 36-38.

МАЗМҰНЫ

<i>Алғы сөз</i>	4
<i>Ы. Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығы</i>	5
<i>Ыбырай шығармаларындағы нақыл сөздер</i>	9
<i>Ы.Алтынсарин туралы ой-пікірлер</i>	12
<i>Еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші</i>	13